

PLEJEPLAN
FOR
GADEVANG MOSE
2006-2015

DANMARKS NATURFOND

Peter Friis Møller
Skov- og Naturrådgivning
Juni 2005

INDLEDNING

Baggrund

På opfordring af Danmarks Naturfond v. Lars Johansen blev der i marts 2004 udarbejdet et notat, der oversigtligt beskriver de gældende bindinger og bestemmelser for Danmarks Naturfonds ejendom, Gadevang Mose, problemerne i området og vurderer dem i forhold til den nuværende drift og de potentielle muligheder (Møller 2004). På baggrund af dette notat besluttede fondens bestyrelse at der skulle udarbejdes en plejeplan for Gadevang Mose. Dette som led i fondens målsætning om at få udarbejdet plejeplaner for samtlige fondens ejendomme.

Planproces

Det første udkast af plejeplanen fra marts 2005 har efter behandling i Danmarks Naturfonds bestyrelse været udsendt til høring hos myndigheder, naturhistoriske foreninger og andre, relevante interesserede. Gadevang Beboerforening har desuden uddelt kopier af planudkastet til de tilgrænsende ejendommers beboere.

Tilbagemeldinger er indgået fra Danmarks Naturfredningsforening (hovedkontoret), Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite for Hillerød-Skævinge, Frederiksborg Statsskovdistrikt og Gadevang Beboerforening. Kommentarer og forslag herfra er indarbejdet i denne endelige udgave. Bl.a. er behandlingen af Natura2000 udvidet i plejeplanen på forslag af Danmarks Naturfredningsforening.

Plejeplanen opstiller mål for områdets naturtyper og delområder (Områdebetegnelserne henfører til inddelingen på kort 1) og plejetiltag for perioden 2006-2015.

Der kan i perioden eventuelt blive tale om revision i forhold til den Natura2000-plan som Amtet og den afløsende myndighed skal udarbejde inden 2009.

Detaljeret tidsfølgeplanlægning afventer en afklaring af plejemyndighedens fremtid og funktion efter amtets nedlæggelse.

BESKRIVELSE AF OMRÅDET, GADEVANG MOSE

Naturmæssig oprindelse og status

Ejendommen Gadevang Mose (eller Nørresø) udgør ca. 6½ ha og omfatter dels selve moseområdet med vandfyldte, indtil 2 meter dybe, brunvandede (dystrofe) tørvegrave, kær- og sumppartier, og mere eller mindre tæt skovbevoksede tørvebundsarealer ("lyngmose") og dels de omliggende, overvejende afgræssede højbundsarealer.

"Øerne" i tørvegravssøerne udgøres af tørv med spor af små tørvegrave, der givetvis er ældre end de store grave. Den oprindelige tørveoverflade har uden tvivl ligget væsentligt over nuværende terrænoverflade – 1½-2 måske 3 meter over nuværende vandspejl.

Tørvens karakter og næringsfattighed lader formode, at der inden tørvegravningen har været tale om et veludviklet ekstremfattigkær, der måske endda ligefrem har haft karakter af højmose i de centrale dele.

Efter endt gravning er området blevet bevokset med en afvekslende, tildels selvsået skov af skovfyr, vortebirk, stilkeg og dunbirk med mindre andele af bl.a. rødgran, alm. røn, rødøl samt gråpil og med opvækst af bl.a. birk, stilkeg (talrig; mange meget krogede), skovfyr, tørst, bøg og røn og bundvækst domineret af dværgbuske som mosebølle, blåbær, hedelyng og tyttebær. I randområdet indgår desuden bl.a. ær, bøg, elm, hassel, fuglekirsebær, seljepil og bævreasp i skoven.

Flere steder, navnlig i de små tørvegrave, ses kærannelser og hængesæk med stedvis aktiv *Sphagnum*-genvækst, der dog ofte er under tilgroning med vedplanter, samt langs bredderne dunhammerdomineret rørsump. De større tørvegravssøer er, trods den brunvandede karakter, dog ikke så survandede, at der sker egentlig, fri *Sphagnum*-vækst.

Næringsfattige vådområder, navnlig kær med aktiv *Sphagnum*-tørvedannelse (herudner habitattype 7140) samt skovtyper på fattig bund er sjældne og truede naturtyper på Sjælland og i Danmark generelt.

Tørven og mosens hydrologi er afgørende forstyrret af gravning og området vil ikke i sin helhed kunne gendannes som fattigkær i overskuelig fremtid (århundreder).

Mod syd-sydøst grænser området op til statsskov, mens det på de øvrige sider helt overvejende er omgivet af bebyggelse og haver. Bebyggelsen er øget gradvis op gennem 1900-tallet.

Området har et udbygget stisystem med spange og har hele året stor nærrekreativ betydning for lokalbefolkningen. Den sydlige ø søges dog friholdt for færdsel.

Forhistorie

I 1720 indgik området i det Frederiksborgske hestestutteris "Gade Vang", område 22.

Driftsforskriften var: "Erst abgemähet und dann zur Weyde vor die Stutterey und Reuter Pferde" - dvs. anvendelse som høvang og græsningsområde (kortbilag til Jørgensen & Nielsen 1964).

I 1763-71 indgik arealet i den von Langenske skovdriftsplan i afdelingerne 72 og 79 under II hoveddel under Frederiksborg Revir (beskrivelse af området på dette tidspunkt findes sandsynligvis på Rigsarkivet). I modsætning til bl.a. Hovmosen, der er vist som træløs mose, er hele arealet på det oversigtlige revirkort vist med generel skovsignatur (kortbilag til Jørgensen & Nielsen 1964).

Efter skovforordningen af 1781 blev det nuværende Gadevang udskiftet (udskilt) af Kongens skov, mere eller mindre ryddet for skov og opdyrket, bortset fra vådområderne.

I løbet af 1800-tallet foretages den tørvegravning, som giver området dets nuværende hovedtræk. Ifølge Pedersen & Moltke foregik tørvegravningen i begyndelsen af 1900-tallet, mens der på Fondens hjemmeside skrives "omkring midten af dette århundrede" (dvs. 1900-tallet). Imidlertid fremgår de nuværende tørvegravssøers form og udstrækning allerede af kort fra 1894-1899. På samme kort er området benævnt "Alsønderup Nørresø". Den omfattende afgravning må således åbenbart være foregået - og afsluttet - i 1800-tallet. Tørven blev især anvendt som energikilde i Gadevang Teglværk.

I 1927 pålagde den daværende ejer, H. Clausen (der også ejede teglværket) Gadevang Mose en privat fredning (nærmere omtalt side 4).

De nordlige og tildels østlige, højbundede randområder har været dyrket landbrugsmæssigt i 1900-tallets første halvdel.

Mosen og randområdet hørte under Teglgården indtil Naturfonden i 1969 erhvervede selve mosen (matrikel nr. 5c i Sdr. Gribskov ejerlav og 1e i Teglgård ejerlav) og 1984 hvor Fonden købte en del af det ubebyggede randområde (matrikel nr. 5a Sdr. Gribskov).

Hydrologiske forhold

Områdets hydrologi er selvfølgelig gennemgribende forstyrret i forhold til tiden før tørvegravningen, ligesom både afløb og tilløb er stærkt regulerede.

Det topografiske opland er opgjort til ca. 26 ha, hvoraf 42% udgøres af bebyggelse og 45% af skov.

Tilløbet i syd er i sin tid øget gennem grøftgravning og rørgennembrud af naturlige barrierer og tærskler gennem statsskoven ned til en lille sø i sydranden af Gadevang Skov, ca. 600 m syd for mosen, hvilket har forøget oplandsarealet til ialt 47 ha.

Udover grundvand og diffuse tilledninger er der eet tilløb, den ovennævnte grøft fra statsskoven i sydsiden. Afløbet sker via en stigbordsreguleret afløbsbrønd i nordøstsiden, etableret af Hillerød Kommune i 1980'erne. Herfra ledes vandet gennem rør til en lille sø, "Skovkæret". Etablering af afløbsbrønden førte til en væsentlig vandstandssænkning.

Vandstanden er en særdeles vigtig parameter til sikring af naturtilstand, mindske bakteriel koldforbrænding af tørv og omvendt fremme ny tørvedannelse samt begrænse tilgroning med vedplanter.

Fonden ansøgte i juni 1996 fredningsnævnet om tilladelse til at hæve vandstanden i mosen, men trak ansøgningen tilbage efter lokale protester. Protesterne var bl.a. begrundet i frygt for at det ville medføre en faldende vandstand i "Skovkæret". I stedet foretoges senere samme år efter tilladelse fra Fredningsnævnet en "oprensning" af forbindelsesgrøfterne mellem tørvegravssøerne.

Vandspejlet blev i 2001 i samarbejde med amtet generelt hævet med ca. 15 cm.

Der er umiddelbart vurderet ingen problemer i området og for naboejendommene ved en yderligere vandstandshævning.

Igangværende pleje

Den nordlige del (områderne 1,2,3,4,6) afgræsses nu med får og senest er i 2003-5 foretaget pleje i form af tyndingshugst og kratrydning med Frederiksborg Amt som udførende part.

Den nuværende pleje forestås af Frederiksborg Amt på baggrund af en 10-årig plejeaftale mellem Fonden og amtet. Aftalen løber til 2006.

RAMMER OG MÅLSÆTNINGER FOR PLEJEN

Bestemmelser, målsætninger og udpegninger

Gadevang Mose er omfattet af en lang række bestemmelser, målsætninger og udpegninger:

1. Privat fredningsdeklaration fra 15. december 1927, der har til formål at bevare mosens karakter.
De vigtigste af fredningsbestemmelserne er:
 1. Mosens vandstand må ikke ad kunstig vej kendelig sænkes eller hæves, hvorved dog bemærkes, at der findes afløb fra mosen, hvilket afløb ejeren ikke forpligter sig til at vedligeholde eller eventuelt forny, således at ejeren altså ikke påtager sig ansvar for eventuel stigning af vandstanden.
 2. Tørveskær i mosearealet må herefter ikke finde sted, ejheller lyngskær, høslæt eller afgræsning af køer, heste, får eller geder.Industriel virksomhed af nogen som helst art må ikke drives på mosens grund, og bygninger må ikke opføres på arealet. Ejeren forbeholder sig ret til at lade vand, der er gået igennem rensningsanlæg, herunder septic-tank, føre til mosen.
 3. Breddens vegetation skal overalt såvidt muligt skånes, og der må intet sted udcastes affald i mosen eller på mosens grund.
Skulle der nogensinde blive tale om at anlægge en sti rundt om mosen, må den ligge så langt inden for bredden, at mosevegetationen ikke derved beskadiges. Der må ikke pløjes nærmere ud til mosekanten end nu og ikke anlægges stier på mosens grund.
 4. Mosen søges bevaret som overvejende lyngmose med spredt stående træer. Hvis uddynding af den nuværende træbestand ønskes, kan en sådan finde sted efter samråd med ejeren. De skovede effekter tilhører ejeren.
 8. For det tilfælde naturhistorikere skulle ønske indsat sådanne dyr og planter, som civilisationen andet steds trænger hårdt, kan dette efter samråd imellem ejeren og de pågældende universitetsprofessorer finde sted.
 9. Jagt og fiskeri må herefter ikke udlejes....
2. Supplerende kendelser fra fredningsnævnet af 2. april 1951 og Overfredningsnævnet af 4. december 1951, der alene vedrører udsigtsforholdene til selve mosen fra vejene i området.
 3. Indgår som en del af det godt 6000 ha store EF-fuglebeskyttelsesområde nr. F108 (som omfatter Gribskov, Strødam m.m.). Udpegningsgrundlaget for dette område omfatter hvepsevåge, plettet rørvagtel, sortspætte og rødrygget tornskade.
 4. Indgår i EF-habitatområde nr. H117 (arealt identisk med fuglebeskyttelsesområdet), hvor en række arter og naturtyper indgår i udpegningsgrundlaget (gengivet i bilag 1).
 5. Indgår som følge af de to ovennævnte udpegninger i Natura2000 planen.
 6. EU' Vandrammedirektiv fra 2000 (Direktiv 2000/60/EF) som er under implementering i Danmark, senest med den nye Miljømållov fra december 2003, vil i de kommende år uden tvivl kunne komme til at spille en rolle for områdets beskyttelse og mulighederne for pleje og genopretning.
 7. I hht. regionplan 2001 for Frederiksborg Amt indgår området som del af et større område med "særlige drikkevandsinteresser" som vandindvindingsopland, men er beskyttet mod vandindvinding i området.
 8. Området er sammen med størstedelen af Gribskov udpeget som "meget værdifuldt landskab" i regionplan 2001 for Frederiksborg Amt.
 9. Området er sammen med størstedelen af Gribskov udpeget som "Kerneområde" for plante og dyreliv i regionplan 2001 for Frederiksborg Amt.
 10. Områdets søer (tørvegravene), benævnt Nørresø, er målsat med "generel målsætning", dvs. at den/de skal have et naturligt og alsidigt plante- og dyreliv, der kun må være svagt påvirket af menneskelig aktivitet. Sommersigtedybden skal være på mindst 1 meter i gennemsnit og fosforkoncentrationen må ikke overstige 65 mikrogram/l som gennemsnit over hele året.
 11. Søerne og størstedelen af de brednære arealer er som sø og mose omfattet af Naturbeskyttelseslovens vådområdebeskyttelse (tidligere §3).
 12. Den sydlige del er omfattet af Naturbeskyttelseslovens 300 m skovbyggelinie.

13. Størstedelen af området er af amtet registreret som "lavbundsareal" med henblik på eventuelle, fremtidige miljøforbedrende projekter.
14. Området indgår i det foreløbige arealforslag til nationalpark-pilotprojektområde Nordsjælland.
15. Området er ikke fredskov.

Vurdering

Området er højt prioriteret og højt målsat og må vurderes som særdeles velbeskyttet mod udefrakommende indgreb, tekniske anlæg o. lign.

Der er ikke umiddelbart nogen som helst konflikter mellem disse bestemmelser og udpegninger og Fondens formål og ønsker om naturbeskyttelse - snarere tværtimod.

Kun kan dele af fredningens bestemmelse 1 vedr. vandstandshøjning og bestemmelse 2 vedr. græsning og høslæt være i strid med plejeønskerne og kræve dispensation. Bestemmelse 2 gælder tilsyneladende kun den egentlige mose og ikke den højbundede del, der blev dyrket på fredningstidspunktet og hvor der nu græsses.

I forhold til Fondens umiddelbare administration er fredningen fra 1927 (1.), beliggenhed i Natura2000-område (5.) og NBL (11.) nok de vigtigste, selvom det er amtet, der som fredningsmyndighed har ansvaret for at den fornødne pleje af området gennemføres.

De fleste af de nævnte bindinger, bestemmelser og udpegninger er myndighedsforskrifter, dvs. bestemmelser, der gælder for de myndighederne (stat, amt, kommune), men ikke direkte for den enkelte ejer. Det gælder især overnationale forordninger som habitatdirektivet og vandrammedirektivet, hvor det er Regering og Folketing, der gennem implementering af bestemmelserne i dansk lovgivning og myndighedernes forvaltning af eksisterende og ny lovgivning, skal forestå den fornødne sikring. Fx ved at afvise eventuelle dispensationsansøgninger til indgreb, der vil kunne skade de pågældende værdier og i øvrigt på anden vis sikre bl.a. gunstig bevaringsstatus.

Når det gælder bl.a. EF-habitatdirektivet er det værd at bemærke, at "Irlandsdommen" indebærer at indgreb, der er lovlige efter national lovgivning, godt kan være i strid med direktivet og dermed "ulovlige" efter EU-retten.

Naturfonden har som lodsejer således ingen umiddelbar "handlepligt" i forhold til bestemmelser og mål. Men siden 1. oktober 2004 har lodsejere med arealer i Natura2000-områder dog skullet anmelde aktiviteter, som kunne være til skade for værdifuld natur, fx renafdrift af løvskov, plantning, etablering af pyntegrønt med gødskning og sprøjtning, byggeri og anlæg samt ændringer i afvandingsforholdene. Anmeldelsen skal ske senest 4 uger før aktiviteten igangsættes.

Af de i Bilag 1 nævnte arter forekommer sandsynligvis kun stor vandsalamander i området og det er meget lidt sandsynligt at de to sneglearter eller mosset, grøn buxbaumia skulle forekomme her, men den foreslåede pleje med sikring af hhv. høj vandstand, lysåbenhed og dødt ved tager sigte på at forbedre levestedsmulighederne.

Af udpegningsgrundlagets naturtyper (bilag 1) forekommer i mindre omfang typerne 3160, 7140, 91D0 og 91E0. Plejeplanen tager sigte på at tilgodese og fremme disse naturtyper, navnlig 7140.

I privatejede fredskovområder er det Skov- og Naturstyrelsen som står for kortlægningen af (skov)naturtyperne i Natura2000-områderne. Men da Gadevang Mose ikke er fredskov, er det i stedet Amtet som står for opgaven. I alle tilfælde skal der udarbejdes en Natura2000-plan for arealerne. Arbejdet sker i samarbejde med ejeren og forventes afsluttet i 2009.

Alt i alt giver de mange målsætninger og udpegninger giver dels en stærk sikring og beskyttelse og dels muligheder for virkeliggørelse af vigtige af naturmål og visioner i samarbejde med de ansvarlige myndigheder.

Problemer:

Trods formel sikring, er der en række forhold som har været eller er problematiske og især vil kunne være det i forhold til den fremtidige forvaltning, bl.a.:

Tilgroning

Tilgroning af vådområder med ændret hydrologi og ændret drift er klassisk. I Gadevang Mose er dels tale om tilgroning med vedplanter, dels at den naturlige udvikling uundgåeligt på langt sigt vil føre til opfyldning af søbassinerne (tørvegravene) med organisk materiale og efterfølgende tilgroning. Hastigheden forstærkes af at omsætningen er meget sparsom på bunden - amtets rapport viser lange iltfri perioder (Frederiksborg Amt 2000). Desuden foregår der stedvis allerede i de små tørvegrave en vis hængesækudvikling, som gendannelse af fattigkær. Denne udvikling skal fremmes og sikres fortsat forløb gennem rydning af skyggende opvækst.

Vedplantetilgroning er generelt en klassisk problematik som søges imødegået med lejlighedsvis rydning og hugst samt græsning.

Invasive arter

Flere af de velkendte, problematiske, indførte eller indslæbte, invasive arter, kan også give problemer i Gadevang Mose. Det gælder især de arter, der også anvendes som haveplanter og spredes som frø eller med udsmidt haveaffald, dvs. arter som japan-pileurt, kæmpe-pileurt, kæmpe-bjørneklo, sildig og kanadisk gyldenris, spiræa, og af vedplanter især ær (ahorn), glansbladet hæg og snebær.

Af disse forekommer bl.a. spiræa, snebær, kæmpe-pileurt og ær i området. Bl.a. er der en stor og problematisk forekomst af kæmpe-pileurt (*Fallopia (Reynoutria) el. Polygonum sachalinensis*) i den vestlige del af område 8, hvortil den uden tvivl er ankommet fra en nabohave. Denne art er dog meget vanskeligt at komme til livs, hvor den er så veletableret som her, pga. af dens dybtgående, kraftige rodnet.

Kæmpe-pileurt er ugiftig, sætter ikke modne frø i Danmark, men breder sig aggressivt med kraftige, dybtgående, underjordiske udløbere og er særdeles sejglivet, selvom selve løvet er følsomt over for frost. Den danner tætte, bambusagtigt fremtonende bestande med ofte omkring 80 skud/m². Den breder sig udelukkende vegetativt, men til gengæld kan selv meget små stykker rod/jordstængel (selv 1 cm) give ophav til en ny plante. Og i modsætning til de fleste planter - fx bjørneklo - tåler pileurternes stængler og underjordiske dele at tørre ud. Begge arter af pileurt er derfor meget svære at komme til livs - selv med metoder som opgravning, slæt og afgræsning.

Bekæmpelse bør dog iværksættes snarest muligt for i første række at forhindre yderligere spredning og på sigt udrydde den i området.

Lav naturkvalitet i randområderne

Lav naturkvalitet på græsningsarealerne på randarealernes højbunde. Floraen her virker i store dele overvejende ret triviel og næringsstofberiget. Den mest realistiske vej til kvalitetsforbedring er fortsat afgræsning ledsaget af lejlighedsvis slæt og bortfjernelse af materiale.

Lav vandkvalitet i søerne

Ved amtets seneste tilsyn i 2000, hvor een af tørvegravssøerne blev undersøgt - den største af søerne i den sydlige matrikel (område 13) - opfyldte den ikke målsætningen - hverken for sigtedybde eller for fosfor (Frederiksborg Amt 2000).

Vandgennemstrømningen og dermed vandudskiftningen i søerne er meget langsom. Dermed vil det tage meget lang tid før næringsalte - navnlig fosfor - forsvinder ud af systemet, medmindre der sker binding i sedimentet. Amtet har konstateret ret højt kvælstofindhold i sedimentet og forhøjet mængde af fosfor i de øverste 10 cm af bundsedimentet, hvorfra det mobiliseres biologisk af især

den svingtrådbærende, mobile alge *Gonyostomum semen*. Det blev konstateret at søen - i hvertfald i 2000 - var fosforbegrænset (Frederiksborg Amt 2000).

Vandkvaliteten og gennemstrømningshastigheden vil være meget afhængig af det fremtidige tilløb fra statsskoven i syd.

Lav vandstand

Lav og sænket vandstand er et generelt problem i de fleste danske vådområder. Sandsynligvis er området også påvirket af den helt generelle sænkning af grundvandsstanden, der gør sig gældende på størstedelen af Sjælland. Desuden har helt lokal vandindvinding i området til bl.a. havevanding o.l. har tidligere været et problem, men skulle nu være standset.

Som beskrevet under "hydrologiske forhold", sker områdets eneste tilførsel af overfladevand i syd - fra statsskoven ad en grøft, der løber gennem smalle, afdrænedede, tidligere moser (med delvis intakte tørvelag), der for tiden er bevokset med gran fra 1953 og 1962. I nordsiden har den oprindelige mose tilsyneladende været sammenhængende med det nu afgravede tørvelegeme i Gadevang Mose. Dette vand er næppe nævneværdigt næringsbelastet, men er givetvis surt og humusholdigt.

Den fremtidige drift af disse områder vil kunne få stor betydning for tilstanden i mosen og en dialog herom bør snarest indledes med Skov- og Naturstyrelsen/distriktet.

I forhold til vandstanden ligger det vigtigste styringsinstrument i regulering ved afløbet. Der er umiddelbart vurderet kun naturmæssige fordele forbundet ved en yderligere vandstandshøjning og bedre tilbageholdelse i området.

Affald

Henkastning af affald i området er, bortset fra haveaffald, kun et mindre problem af først og fremmest æstetisk karakter. Det bør imødegås i samarbejde med områdets beboere.

Forurening

Størstedelen af områdets bebyggelser skulle nu være kloakeret; men 1-2 ejendomme umiddelbart øst for området er, så vidt det kan oplyses, ikke-kloakerede. Det er vigtigt at alle diffuse tilledninger fra den omliggende bebyggelse er bragt til ophør og i særdeleshed at undgå spildevand o.l. fra septiktankoverløb m.v. og nedsivning fra de sidste ejendomme i området. Der bør arbejdes aktivt for at også disse snarest muligt bliver tilsluttet det etablerede kloaknet.

Eutrofiering

Udover ovennævnte, vil der være flere kilder til eventuel næringsstofberigelse i området. Først og fremmest det atmosfæriske nedfald. Desuden udvaskning fra naboarealer samt fra folk og fæ's færdsel i området.

Det er meget vigtigt at undlade enhver form for gødskning af græsningsarealerne, ligesom tilskudsfodring o.l. af græsningsdyrene på arealet ubetinget skal undgås.

For at begrænse forureningen og næringsberigelsen skal bl.a. systematisk eller organiseret andefodring eller vinterfuglefodring i området så vidt muligt undgås. Men et egentligt forbud mod fx børns lejlighedsvis fodring bør af pædagogiske grunde selvfølgelig ikke udstedes.

Forsuring

Forsuring som følge af atmosfærisk nedfald og tilgang af surt, humusrigt vand kan ændre tilstanden. Efter de seneste årtiers reduktion i nedfaldet af forsurende svovlforbindelser er hastigheden i den menneskeskabte forsuring aftaget.

Amtets overvågning viser at søen er neutral til svagt basisk og at den ikke er blevet mere sur i de seneste ca. 20 år, men at bufferkapaciteten tilsyneladende er reduceret.

Færdselsslid og anlæg

Fysisk slid på den sårbare mose og tørv kan udvikle sig til et problem flere steder i området. Frem for adgangsbegænsninger o.l. kan problemet, hvor det er et særlig stort imødegåas med etablering af trægangbroer. De kræver dog af sikkerhedsmæssige grunde – ligesom de eksisterende broer og spange m.v. regelmæssigt tilsyn og løbende vedligeholdelse.

Øen i nord (omr. 6) er forbundet med broer og spange, som er forholdsvis nye. Derimod er en ældre træbro i sydvest noget forfalden og farlig at færdes på. Den bør udskiftes eller fjernes.

Færdselsforstyrrelser

Færdselsforstyrrelser som følge af den intensive rekreative udnyttelse vil især påvirke fuglelivet og begrænse ynglemulighederne for især rov- og andefugle.

Selvtægt, skelflytning, affaldsdeponering o.l.

Med beliggenheden i et byområde, umiddelbart grænsende op til mange haver er det ikke overraskende, at der fra tid til anden vil kunne forekomme enkelte tilfælde af grænseoverskridende, illegal adfærd fra omkringboende, såsom indrykning af hegn, deponering af (have)affald og hugst a. h. t. udsigter o.l.

Således har henkastning af haveaffald o.l. tidligere været et problem, men er klart ulovligt og i strid med bl.a. fredningen. Problemet skulle nu efter målrettet indsats være nogenlunde løst, om end der helt aktuelt (2004) stadig foregår deponering og afbrænding af affald m.v. på fondens areal omr. 8, ud for matr. 110 samt deponering af sten m.m. i område 10 ud for matr. 12m

Juli 2004 kunne det desuden konstateres, at bl.a. en stor, ca. 70-årig eg i omr. 9 ud for matrikel nr. 12 m, som i januar samme år stod sund og rask senere samme år, inden løvspring var blevet fældet. Fældningen var ikke foretaget af naturplejerne, men tilsyneladende uautoriseret og illegalt og umiddelbart vurderet, for at tilgodese en udsigt fra den pågældende naboparcel.

Den stedlige Gadevang Beboerforening har stor forståelse for og ønske om at beskytte området og problemer af denne art må forventes at høre fortiden til. Eventuelle gentagelser fremover bør imødegåas ved Fondens regelmæssigt tilsyn og direkte kontakt til de formodede syndere.

Mulige indsatsfelter

Gadevang Mose *er* med sine små 7 ha et lille område. Alligevel rummer det en række vigtige naturmæssige, rekreative og pædagogiske værdier og muligheder, som kan - og bør - sikres og udbygges. Både til gavn for naturen og til synliggørelse af Naturfonden og DN.

De naturmæssige muligheder i forbindelse med flere af de forannævnte bestemmelser og rammer er endnu ukendte, fx vandrammedirektiv og nationalparkprojekt, men bør følges nøje.

Generelt er det meget vigtigt at bevare og udbygge de positive relationer til naboer og lokalbefolkning iøvrigt. Herunder styrke samarbejdet med gadevang Beboerforening og DN' lokalkomite i området.

Arrondering og afgrænsning.

Så vidt muligt bør den tilgrænsende, ubebyggede parcel 1d på 0,33 ha i Teglgård ejerlav erhverves eller alternativt inddrages i plejen af området i sammenhæng med Fondens arealer.

Målrettet naturplejeindsats

Naturplejeindsatsen kan optimeres på baggrund af en ny, detaljeret og målrettet plejeplan med aktuelle beskrivelser, målsætninger og konkrete plejeforskrifter for de enkelte delområder. Denne plejeplan vil kunne danne grundlag for en eventuel ny plejeaftale med amtet eller dets eventuelle afløser, afhængig af udfaldet af kommunalreformen, når den nuværende plejeaftale udløber i 2006. Denne plan følger op på de væsentlige punkter som fremhæves i oplægsnotatet fra marts 2004 (Møller 2004):

- Sikring af den næringsfattige, lysåbne tilstand med dværgbuske ("lyngmose") og spredte træer som var 1927-fredningens hovedmål.
- Skismaet om forvaltningen primært skal sikre søtilstanden som nu eller fremme gendannelse af en tørvemose - som vel var 1927-fredningens mål. Her er det også spørgsmålet om yderligere forsurening og dystrofitet i vandet vil være en fordel for gendannelse og stabilisering af tørvemassen.
- Sikring af forbedret vandkvalitet, især i forhold til indholdet af kvælstof og fosfor.
- Højnelse af vandstanden. Hvad er den optimale vandstandshøjde - der på samme tid kan begrænse vedplantetilgroning, sikre god genvækst af fattigkærvegetation og højere vandkvalitet - uden at den næringsfattige del påvirkes negativt af det neutral-basiske, næringsstofberigede vand?
- Hvilke muligheder der kan ligge i en forskellig vandstand - og vandkvalitet i de forskellige bassiner.
- Analyse af hvilke konsekvenser den fremtidige drift af oplandsarealerne i statsskoven vil kunne få for tilstanden i mosen.
- Sikring af næringsfattig, lysåben ege-birke-skovfyrskov.
- Sikring af sumpskovsudvikling.
- Sikring af mulighed for tørvegenvækst og gendannelse af fattigkær.
- Sikring af mere dødt ved i området.
- Sikring af mindre, færdselsfrie områder.
- Optimal pleje af randareal, der sikrer 1951-fredningens udsyn, samtidig med at naturkvaliteten højnes.

Formidling

Den fremtidige formidling bør styrkes, evt. i form af en egentlig formidlingsplan, herunder udnyttelse af potentialet ved bl.a.:

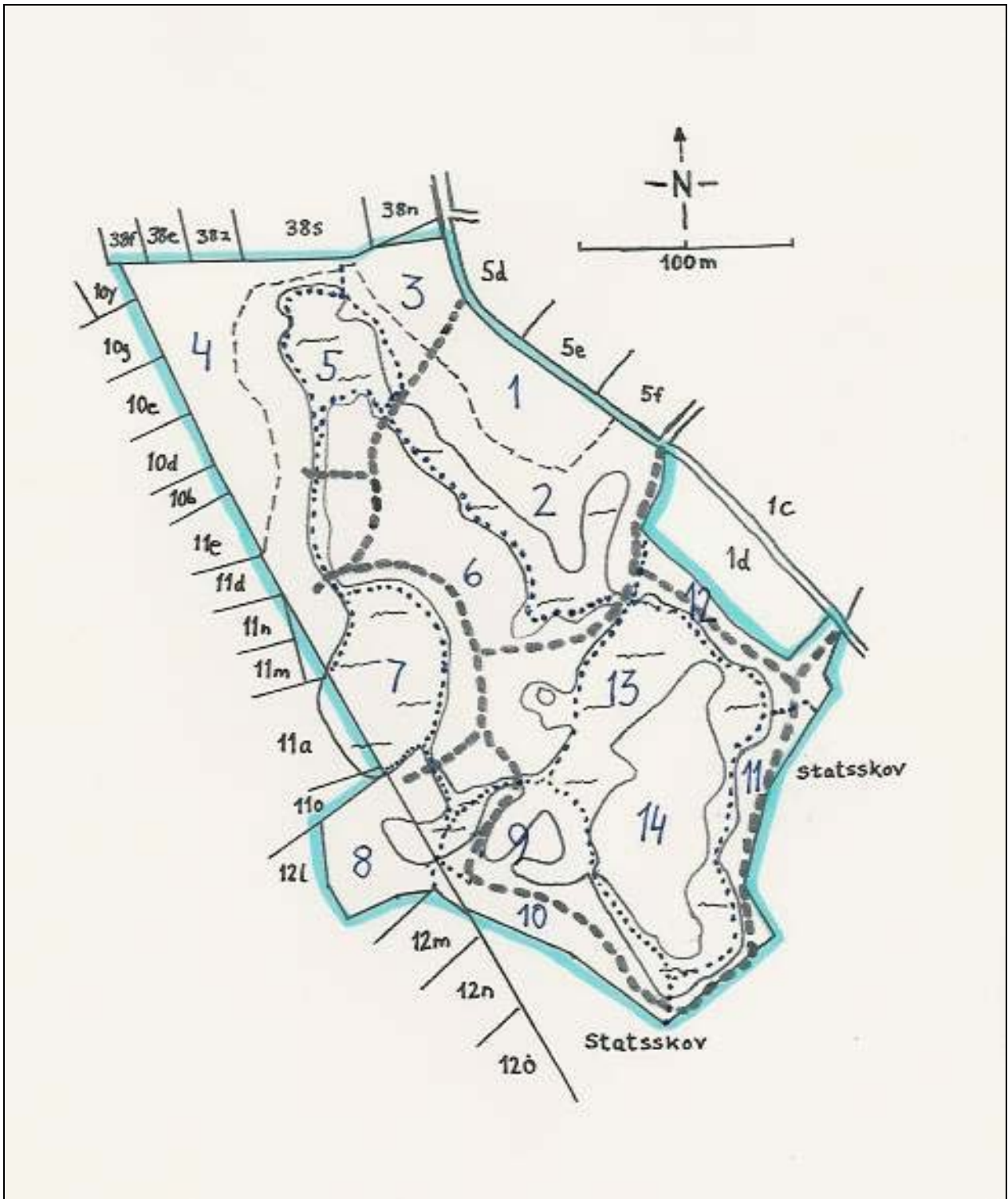
- Styrket formidling på internettet/Fondens hjemmeside.
- Udarbejdelse af informations/turfolder om området med kort og beskrivelser.
- Mere aktiv inddragelse af området i DN' og Fondens naturpolitik.
- Aktuelle beskrivelser og opslag på tavlen ved indgangen til området i nordøst.

Adgangsforhold

Adgangsforhold, herunder sti- og parkeringsforhold bør løbende overvåges og overvejes, herunder det eksisterende sti- og spangsystem i området.

Det nuværende stisystem opretholdes pga. områdets store nærrekreative betydning. Det er vigtigt at infrastrukturelementer som låger, broer og spange løbende tilses og vedligeholdes således at de altid er i en sikkerhedsmæssig forsvarlig stand. Ved øget færdselsslidpåvirkning på tørvebunden kan det for at skåne naturværdierne overvejes at etablere plankede gangbroer.

Frederiksborg Statsskovdistrikt er positive overfor samarbejde om et stiforløb med skiltning fra p-pladsen i statsskoven, ca. 200 m syd for området.

Kort 1
Gadevang Mose

PLEJEPLAN

Generelle forskrifter for naturtyperne 2006-15

Græsningsarealer (eng og overdrev)

Græsning blev indledt i området med får i 1993 og siden da er det græssede areal gradvis udvidet, senest i 2004, således at størstedelen af landarealet nu afgræsses. Hegningen virker umiddelbart hensigtsmæssig og giver mulighed for afgræsning af både høj, eng- og overdrevspræget og lav, kærpræget bund, med mulighed for udvikling af naturlige gradienter og jævne overgange mellem naturtyperne. Det skal dog til stadighed overvåges, at dette ikke har negative følger for kærvegetationen, ligesom det er vigtigt at græsningstrykket løbende tilpasses til forholdene de enkelte år.

Ud fra en diversitetsmæssig betragtning, ville kreaturgræsning være at foretrække frem for får, men fåregræsningen fungerer organisatorisk godt og er givetvis eneste realistiske mulighed i denne egn. Græsningsdyrene vil dog kun i begrænset omfang være i stand til at holde vedplantegenveksten i ave, hvorfor det vil være nødvendigt at supplere med regelmæssig slæt og rydning.

Udviklingen af jævne, naturlige gradienter fra høj og tør bund til lav og våd bund sikres som hidtil ved hegningen således at dyrene også har adgang til de lavtliggende, kærprægede dele af området. Målet er at fremme en løvengsagtig fremtoning med spredte, dybkronede træer.

For at undgå yderligere eutrofiering i området skal enhver form for gødskning og tilskudsfodring (bortset fra evt. mineralslikkeblokke) på arealet undlades.

Bortset fra i tilfælde af erhvervelse eller inddragelse af matr. 1d, foretages der ikke yderligere udvidelse af græsningsarealet.

Kær

Alle områder med (fattig)kærdannelse, hængesækudvikling og anden aktiv sphagnumvækst friholdes for tilgroning med skyggende vedplanter. Kærudviklingen fremmes med optimal højnelse af vandstand.

Sø

Søtilstanden, dvs. det vedvarende frie vandspejl i tørvegravene opretholdes gennem sikring af så høj vandstand som muligt under de givne forhold. Der foretages som hovedregel ikke opgravninger, oprensninger el. lign., bortset fra en eventuel opgravning i sydsiden for at sikre opretholdelse af øtilstanden i område 14. Yderligere udvikling af især hængesæk og kærvegetation på bekostning af vandflade tolereres dog. Det gælder indtil videre også rørsump.

Skov

Skoven er ikke fredskov.

Skovbevoksningerne sikres generelt en lysåben tilstand med udvikling af flere, store dybkronede enkelttræer. På tørvebunden (omr. 6 og 14) er målet især en sikring af den tætte dværgbuskvegetation, der ikke er almindelig i det østlige Danmark

Overalt bygges på den eksisterende bestand og den naturlige opvækst. Der vil ikke være behov for plantninger o.l. Overalt hvor det er sikkerhedsmæssigt uproblematisk foretages så vidt muligt ringning af træer frem for hugst for at fremme udviklingen af dødt ved. Status som urørt skov er fravalgt til fordel for målrettet, men ekstensiv pleje, hvor de fleste af den urørte skovs nøgleelementer, bl.a. store træer og dødt ved søges sikret aktivt.

På den **tørre tørvebund** (øerne; 6 og 14) fremmes som hovedregel en skovfyrre- ege-birke-dværgbuskeskov, på **våd bund** en lysåben sumpskov af birk, el og eg med pil og på den **øvrige højbund** en lysåben, blandet løvskov med hovedvægt på stilkeg, birk, skovfyr. Stærkt skyggende

arter som især ær (ahorn) søges begrænset mest muligt. Enkelte bøge og i mindre grad rødgran kan dog bevares.

I skovområderne skal lavninger med kærvegetation stedse tilgodeses.

Diversiteten i området fremmes ved fortsat ekstensiv afgræsning i den nordlige del og undladelse af græsning i den sydlige del.

Krat

Som hovedregel begrænses større kratdannelse på arealerne gennem plejen, bortset fra område 9 hvor en naturlig kratdannelse (pile-ellesump) fortsat kan finde sted af hensyn til bl.a. nattergal.

Specifikke plejeforskrifter for delområderne

For de enkelte områder er angivet tilstand, hidtidig drift og pleje, målsætning for området og fremtidig pleje. Områdebetegnelserne refererer til kortet i fig. 1.

Område 1

Overdrevsområde med spredte 30, 50-75 årige stilkege og vorte- og dunbirk. Bunden er sandet – stenet, stedvis humøs med mosrig, græsdomineret vegetation af bl.a. rød svingel, fløjlsgræs, vellugtende gulaks, hvene spp, rødknæ, småbl. balsamin og fingerbøl.

Hidtidig drift: Gennemhugget stærkt 2003-4 med afbrænding af kvaset. Hegnet og afgræsset med får siden omkring 1996.

Mål: Lysåben løvengsagtig overdrevstilstand med spredte træer (eg samt birk) og jævne overgange til vådbundsarealet (område 2) og frit udsyn til mosen fra Nørresøvej.

Pleje 2006-2015: Fortsat afgræsning, evt. suppleret med slæt efter behov og enkelte tyndinger sidst i perioden.

Område 2

Overdrevsområde som område 1 med overgang til kær og hængesæk i den gentilgroende tørvegrav. Floraen på vådbunden, der i store dele har karakter af fattigkær med tyk *Sphagnum*-hængesæk, omfatter bl.a. kærmysse, kærsvovlrod, kragefod, duskfredløs, gul iris, næbstar, dyndpadderok og lysesiv. I den sydlige del en tæt og antagelig ekspanderende holm af tagrør.

I randområdet og kæret forekommer talrige, kraftigt genskydende stød af gråpil, øret pil, seljepil, femhannet pil, birk og rødæl.

Hidtidig drift: De ældste rødelle har tidligere været stævnet omkring 1945-1960. Stort set hele trævegetationen af bl.a. pil (bl.a. store, ca. 30årige seljepil), birk og rødæl (uensaldrende 20, 30 og 40 og 55årige elle) blev ryddet som led i plejen i 2003-4.

Som kuriosum kan nævnes at seljepileved herfra blev anvendt til naglerne ved Vikingeskibsmuseets rekonstruktion af Skuldelev 2-skibet (Havhingsten fra Glendalough).

Mål: Lysåben, løvengsagtig tilstand med spredte, store træer på den høje bund, pletvis, åben ellesump og fortsat udvikling af stort set træløst fattigkær på den lave bund.

Pleje 2006-2015: Fortsat afgræsning. Der vil givetvis være behov for regelmæssig tynding og nedskæring af stødskud, da fåregræsningen næppe vil kunne forhindre vedplantegenvæksten på især den våde bund. Urtevegetationen vil i de kommende år kvittere for den kraftige lystilgang; udviklingen følges med henblik på supplerende slæt o.l.

Område 3

Overdrevsområde af omtrent samme karakter som område 1-2, men adskilt fra dette af separat hegning pga. af sti. Pt. også hegning mellem området og sø og rørsump i område 5.

Hidtidig drift: Fåregræsning (mere intensiv her end i øvrige områder).

Mål: Lysåben, løvengsagtig tilstand med spredte, store træer og en mere naturlig og artsrig urteflora og jævn overgang til den våde bund.

Pleje 2006-2015: Fortsat afgræsning.

Område 4

Overdrevsområde med spredte vorte- og dunbirk, fuglekirsebær (ca. 70 årige) samt yngre ege.

Flora overvejende ret triviel af bl.a. alm. rapgræs, fløjlsgræs, vellugt. gulaks, hvene, stor nælde, skvalderkål, febernellikeroed, skovjordbær, småblomstret balsamin, fingerbøl, lav ranunkel og alm. hønsetarm. Stejl, ca. ½ m høj kulturskabt brink ned mod tørvegravskanalen mellem dette område og område 6.

Hidtidig drift: Stærk tyndingshugst af bl.a. birk og fuglekirsebær og afbrænding af kvas i 2003. Afgræsning med får siden omkring 1993/1996.

Mål: Lysåben, løvengsagtig tilstand med spredte, store træer med jævn overgang til kær og rørsump i tilknytning til område 5. Området har ikke lang kontinuitet som græsningsområde, men udviklingen af en artsrig, lysåben vegetation skal fortsat fremmes gennem afgræsningen.

Pleje 2006-2015: Fortsat afgræsning. Efter behov suppleret med slæt og fjernelse af højstaudevegetation og evt. ringning af enkelte træer, hvor det er sikkerhedsmæssigt uproblematisk.

Område 5

Tørvegravssø med rørsump af smal- og bredbladet dunhammer, gul iris, knippestar, gifttyde, høj sødgræs, lysesiv, kærmysse, kærtidsel, vandnavle og i sydvest strudsvinge.

Hidtidig drift: Tæt pilekrat, rødøl samt på højbund hyld i den sydvestlige del skåret ned i 2003-4 og inddragelse af denne del af området i græsningen.

Mål: Sø med frit vandspejl og veludviklet, artsrig, lysåben rørsump med begrænset andel med vedplantedækning (elle-birke-pilekrat) og jævne overgange til de omgivende højbundsarealer.

Pleje 2006-2015: Vandspejl søges højnet ved regulering af afløbet i perioden.

Område 6

Skovbevokset ø af tørv med overvejende stejle brinker (1-1½ m over vandspejl), fremkommet ved tørvegravning.

Åben bevoksning af yngre men uensaldrende skovfyr og vortebirk (dbh 5-15 cm) med underskov skovfyr, stilkeg, dun- og vortebirk, alm. røn, tørst. Dødtved af eg og birk er bevaret. Bundvækst domineres af dværgbuske: blåbær, mosebølle, hedelyng og tyttebær. Desuden bl.a. bølget bunke, blåtop, mosser, bl.a. hvidmos, *Leucobryum* og laver, bl.a. arter af rensdyrlav, *Cladonia*.

I lavninger (gl. tørvegrave og grøfter) forekommer udviklet *Sphagnum*-fattigkær, stedvis hængesæk.

Hidtidig drift: Ekstensiv tyndingshugst med overholdelse af dødt ved gennemført 2003-4. Området indgår nu i fåregræsningen.

Mål: Lysåben skov af skovfyr, eg og birk med høj andel af dødt ved. Navnlig sikres udvikling af flere af de unge, krogede ege samt af gamle skovfyr. Skoven holdes så lysåben, at dværgbuskesamfundet kan bevares tæt og livskraftigt og kærområderne sikres optimal udvikling.

Pleje 2006-2015: Fortsat, ekstensiv græsning. I perioden foretages lyshugst for flere af de unge krogede ege, hugst af skyggende vegetation omkring kærpartierne, samt ringning af større enkelttræer af birk og fyr (frem for hugst).

Område 7

Dyb, brunvandet (dystrof) tørvegravssø, hvoraf størstedelen af fladen ligger på Fondens grund og mindre dele på naboparcellerne 11a og 11o. Søbrinken er stedvis ret stejl med smal rørsump af bl.a. smalbladet dunhammer, gifttyde og bittersød natskygge. Desuden bl.a. frøbid. Søen benyttes til sejlads m.m. af de øvrige bredejere.

Hidtidig drift:

Mål: Åben vandflade med partiel rørsump, men også med udhængende træer.

Pleje 2006-2015: Ingen umiddelbare indgreb.

Område 8

Variet skovområde med lysninger; i sydvest overvejende højbundsskov af bl.a. stilkeg, fuglekirsebær, alm. røn, ær, vortebirk, dunbirk, rødæl, hassel og seljepil med opvækst af bl.a. ær og bøg. På lavere bund opvækst af tørst, gråpil, dunbirk og vortebirk.

I øst og nord gamle tørvegrave og andre spor af afgravninger.

På den høje bund muldbundsflora med bl.a. miliegræs, skovmærke, hvid anemone, skvalderkål, febernellikero, skovsalat, hindbær, bredbl. mangeløv, skovsyre og humle. I den lave del bl.a. skovkogleaks, bjergørhvene, engrørhvene, kærtidsel, blåtop, duskfredløs, lysesiv, fjerbregne, gul iris, kærmysse. I den østlige del er udviklet *Sphagnum*-kær i de dybere tørvegrave samt på den tykkere og mere tørre tørvebund dværgbuskvegetation af især blåbær og tyttebær.

I områdets vestlige, centrale del dels en dominerende forekomst af kæmpe-pileurt, der breder sig, dels en lysning med høj, ret eutrofieringspræget vegetation med stor nælde, burrenerre, skvalderkål og humle.

I nordenden fortsat problemer med deponering af haveaffald m.v., som bør løses med direkte kontakt til de pågældende naboejendomme.

Hidtidig drift: Tyndingshugst i 2004.

Mål: Strukturelt og artsmæssigt varieret, overvejende lysåben skov med høj andel af dødt ved, artsrig, naturlig bundflora og lysåbne kær.

Pleje 2006-2015: Stærk gennemhugst eller ringning af skoven på tørvebund af hensyn til kærvegetationen i lavningerne. Kæmpe-pileurten skal bekæmpes og så vidt muligt udryddes. Deponeringen af haveaffald i nord skal bringes til ophør og det deponerede fjernes.

Område 9

Variet, i dele meget våd sumpskov af rødæl, birk, gråpil og enkelte stilkeg.

Flora af bl.a. gul iris, sværtevæld, kærsvovlrod, gifttyde, kærmysse og cfr. stiv star og i vandet bl.a. blærerod og levermosset *Riccia fluitans*.

Hidtidig drift: Tilsyneladende selvtægtshugst af ca. 70-årig eg i området.

Mål: Tæt sumpskov og -krat med høj andel af dødt ved. Krattet skal kunne huse arter som især nattergal.

Pleje 2006-2015: Ingen indgreb i perioden.

Område 10

Randskov på høj, gruset-sandet bund og lavere, afgravningspræget tørvebund af enkelte større rødæl (nærmest bredden) samt birk og bævreasp, en veludviklet yngre eg (i nord; dbh ca. 35 cm) og i øvrigt tæt ung skov af ær (bl.a. mange stødskud fra tidligere hugst) med elm, alm. røn, alm. hyld, tørst, benved, kvalkved, ribs m.v. Den høje bund overvejende muldpræget med bl.a. skovmærke, alm. mangeløv, hindbær, fjerbregne, tredelt egebregne.

Rester af stød fra store, rodvæltede birk samt enkelte døde stubbe.

Hidtidig drift: Tidligere gennemhugst.

Mål: Variet randskov med lysåbne dele og høj andel af dødt ved og jævn overgang til sumpskoven.

Pleje 2006-2015: Rodvæltre og døde træer med hæld ud mod søen bevares uantastede. Ær borthugges. Egen i området frihugges med henblik på dyb kroneudvikling.

Område 11

Smal randskov på mor- og tørvebund mellem tørvegravene og den høje bøgeskov i statsskoven i syd.

Tæt ung og yngre randskov af birk, eg, rødæl (stødskud), pil, rødgran, skovfyr, fuglekirsebær, røn, bøg og elm med spredte, ældre overstandere af skovfyr, vorte- og dunbirk.

Jordbunden er i store dele mere eller mindre afgravet tørv med bl.a. blåbær, hedelyng, hindbær og ørnebregne.

Langs tørvegraven og i de mere tilgroede dele ses pilekrat samt rørsump og kærvegetation med bl.a. blåtop, sværtevæld, kærmysse, grå star, næbstar, bittersød natskygge, kærsvovlrod og skjolddrager.

Hidtidig drift: Tilsyneladende tidligere tyndinger.

Mål: Lysåben randskov, der kan danne overgang mellem naboskoven og vådområdet. Udhængende træer bevares, navnlig birk a.h.t. bl.a. pungmejse.

Pleje 2006-2015: Ekstensiv gennemhugst af underskov.

Område 12

Smal randskov på høj bund og tørvebund med overvejende yngre tilgroningsblandskov af bl.a. ær, alm. røn, bævreasp, fuglekirsebær, rødæl, bøg, hassel, seljepil, gråpil, kvalkved og engr. hvidtjørn. Bundflora af engrørhvene, bjergrørhvene, hundegræs, skvalderkål, hindbær, bølget bunke, vedvind, ørnebregne, burrenerre, stor nælde, småbl. balsamin.

Hidtidig drift: Området græsses ikke.

Mål: Lysåben randskov med høj andel af dødt ved. Enkelte udhængende træer bevares, navnlig birk a.h.t. bl.a. pungmejse.

Naboarealet bør erhverves og græsning af hele området indledes

Pleje 2006-2015: Svag tynding. Rodvæltre og døde træer med hæld ud mod søen bevares uantastede, ligeledes bevares enkelte træer med udhængende kroner, navnlig birk a.h.t. bl.a. pungmejse.

Område 13

Dyb, brunvandet (dystrof), stejlbrinket tørvegravssø med bl.a. hvid og gul åkande samt en eksotisk, antagelig udplantet åkandart. I østsiden partier med kærvegetation/hængesæk med gul iris, småbl. dunhammer, kragefod, kærmysse. Stedvis lidt småbladet dunhammer og tagrør.

Hidtidig drift:

Mål: Søtilstand med i princippet fri vandflade, men med kærdannelse og sikring af enkelte og partier med dybkronede, udhængende træer og krat.

Pleje 2006-2015: Eventuelt en svag uddybning af kanalen i syd for at sikre en adgangsregulerende voldgravseffekt omkring øen, område 14.

Område 14

Skovbevokset ø af tørv med overvejende stejle brinker (1-1½ m over vandspejl), fremkommet ved tørvegravning.

Bevoksning af uensaldrende, men overvejende unge skovfyr (dbh 20-30 cm, enkelte omkring 55 cm) og vortebirk med stedvis tæt underskov af overvejende 1-2 m høj skovfyr, rødgran, bøg, birk og tørst. Bundvækst domineret af blåbær med hedelyng, mosebølle, blåtop. I lavninger (gl. tørvegrave og grøfter) forekommer udviklet *Sphagnum*-fattigkær, stedvis hængesæk med bl.a. kærmysse.

Hidtidig drift: Tidligere tyndingshugst (gl. stød).

Mål: Varieret, men overvejende lysåben skov domineret af skovfyr, med høj andel af dødt ved og spredte, dybkronede, store træer. Og så vidt muligt uhindret kærudvikling i lavningerne (gl. tørvegrave). Denne ø sikres så vidt muligt en høj grad af utilgængelighed og ekstensivitet.

Pleje 2006-2015: Rodvæltede og døde træer bevares uantastede. Yderligere dødtvedstilgang og lysning sikres gennem ringning af træer (fx med økse) frem for hugst. Dog hugges regelmæssigt omkring alle lavninger med sphagnum/hængesækdannelse således at vedplantetilgroning og beskygning begrænses eller undgås her. Svag tynding af opvækst a.ht. udvikling af dybkronede enkelttræer. Eventuelt foretages allerede i denne periode en svag uddybning af kanalen i syd for at sikre en adgangsregulerende voldgravseffekt omkring øen, der vil give muligheder for bl.a. ynglende andefugle.

Kilder

Frederiksborg Amt 2000: Nørresø 2000. 33 pp.

Frederiksborg Amt 2004: kortoplysninger og data på amtets hjemmesider under www.fa.dk/tekmil/miljo/vandkvalitet og www.fa.dk/arealinfo.

Hansen, Mogens (DN' lokalkomité) 2004: Pers. medd. til PFM om Gadevang.

Jørgensen, E. Laumann & Nielsen, P.C. 1964: Nordsjællands skove gennem 200 år. Den Gram-Langenske forstordning. Rhodos. 176 pp. Med kortbilag: genoptryk af rytterdistriktskort (stutterivangskort) 1720 og langenske skovkort fra 1760'erne.

Møller, P.F. 2004: Notat om Gadevang Mose - status, bindinger og udviklingsmuligheder 9.3.2004. 6 pp. (upubl.)

Pedersen, U. og Moltke, A.C. (udateret, men efter konteksten at dømme må det være 1996 el. 1997): Gadevang Mose. Historie, inventering og forslag til plejeplan (upubl.).

Skov- og Naturstyrelsen: Skovkort over Gadevang Skov.

PFM 2004 : Notater fra besigtigelser i januar, april og juli 2004.

Bilag 1

Oversigt over udpegningsgrundlaget for Habitatområde H117, Gribskov.

- 1014 Skæv vindelsnegl (*Vertigo angustior*)
- 1016 Sump vindelsnegl (*Vertigo moulinsiana*)
- 1042 Stor kæguldsmed (*Leucorhina pectoralis*)
- 1096 Bæklampret (*Lampetra planeri*)
- 1166 Stor vandsalamander (*Triturus cristatus cristatus*)
- 1386 Grøn buxbaumia (*Buxbaumia viridis*)
- 3160 Brunvandede søer og vandhuller
- 3260 Vandløb med vandplanter
- 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)
- 6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
- 6430 Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
- 7140 Hængesæk og andre kærsmfund dannet flydende i vand
- 7220 *Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
- 7230 Rigkær
- 9110 Bøgeskove på morbund uden kristtorn
- 9130 Bøgeskove på muldbund
- 9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund
- 91D0 * Skovbevoksede tørvemoser
- 91E0 *Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

Stjernen (*) angiver at der er tale om en prioriteret naturtype.